

3. helluntain jälkeinen viikko, lauantai

Päivän epistola

(Room. 3: 28 – 4:3)

”Veljet, katsomme siis, että ihminen tulee vanhurskaaksi, kun hän uskoo, ilman lain vaatimia tekoja. Vai onko Jumala pelkästään juutalaisten Jumala? Eikö hän ole myös muiden kansojen Jumala? On toki, kun kerran Jumala on yksi ja ainoa. Hän tekee ympärileikatut vanhurskaiksi, jos he uskovat, ja ympärileikkaamattomat, kun he uskovat. Kumoammeko me siis lain vetoamalla uskoon? Emme suinkaan, me päinvastoin vahvistamme sen mitä laki sanoo. Mitä meidän on sanottava Abrahamista, kansamme kantaisästä? Mitä hän saikaan osakseen? Jos Abraham katsottiin vanhurskaaksi tekojensa perusteella, hänellä oli aihetta ylpeillä – ei kuitenkaan Jumalan edessä. Mitä sanovat kirjoitukset? Abraham uskoi Jumalan lupaukseen ja Jumala katsoi hänet vanhurskaaksi.”

”Ihminen tulee vanhurskaaksi kun hän uskoo” on olennaisin periaate Paavalin käsityksessä vanhurskautumisesta. Ihminen ei saavuta vanhurskautta oman toimintansa kautta. Vanhurskaus on Jumalan meille antama lahja, joka saadaan uskon kautta. Tätä lausetta jatkaa ”ilman lain vaatimia tekoja”. Tätä ei saa ymmärtää sillä tavoin, että kristityn ei tarvitse tehdä mitään. Paavalilla on selkeä käsitys siitä, että kristityn on toimittava. Hän esimerkiksi toteaa, että ”Ainoa tärkeä on rakkautena vaikuttava usko” (Gal. 5: 6). Rakkaus on persoonasta ulospäin suuntautuvaa toimintaa toisen persoonan hyväksi. Myös Roomalaiskirjeessä Paavali toteaa tekojen seurauksesta: ”Silloin Jumala maksaa jokaiselle hänen tekojensa mukaan.” (Room. 2: 6) Suora kehoitus toimintaan löytyy myös: ”tehkaa peläten ja vavisten työtä pelastuaksenne. Jumala saa teissä aikaan sen, että tahdotte tehdä ja myös teette niin kuin on hänen hyvä tarkoituksensa.” (Fil. 2: 12 – 13) Jaakobin kirjeessä on protesti tämän Paavalin kirjoittaman tekstin väärää tulkintaa vastaan: ”Näette siis, että ihminen osoittautuu vanhurskaaksi tekojen, ei yksistään uskon perusteella.” (Jaak. 2: 24)

Paavalin retorinen kysymys: ”Vai onko Jumala pelkästään juutalaisten Jumala?” ei edellytä vastausta juutalaiselta kuulijalta tai lukijalta. Juutalaiset eivät kiistä sitä, että Jumala loi kaiken. Mutta he korostavat, että heillä on erityisasema, kun pelastus toteutuu.

Paavalin perustelee sen, että Jumala on kaikkien kansojen Jumala, toteamalla, että on vain yksi Jumala (vrt. 5. Moos. 6: 4). Hänen on siis oltava kaikkien kansojen Jumala.

”Hän tekee ympärileikatut vanhurskaiksi, jos he uskovat, ja ympärileikkaamattomat, kun he uskovat.”

Nykyinen käännös käyttää juutalaisten kohdalla sanaa kun ja muiden kohdalla sanaa jos. Vanhempi suomennos on: ”vanhurskauttaa ympärileikatut uskosta ja ympärileikkaamattomat uskon kautta”. Johannes Krysostomoksen mukaan määritteillä ”uskosta” tai ”uskon kautta” ei ole mitään eroa, ne molemmat ilmaisevat samaa asiaa.

Paavalin täytyi esittää kysymys: ”Kumoammeko me siis lain vetoamalla uskoon?” Hän vastaa näin: ”me päinvastoin vahvistamme sen, mitä laki sanoo”. Paavali käsittelee tätä asiaa Roomalaiskirjeen luvuissa neljä ja kymmenen. Tässä yhteydessä laki tarkoittaa koko Vanhaa testamenttia. Paavali esittää, että usko on pelastuksen ehto, ja hän yhdistää tämän uskon ainoaan Jumalaan. Näin hän vahvistaa Vanhan testamentin, myöskin Mooseksen lain, perussanomien. Me uskomme Kristukseen ja Kristus tuli maailmaan toteuttamaan lain, ei kumoamaan sitä (vrt. Matt. 5: 17). Tämä ei tarkoita ns. isien perinnäissääntöjä vaan Vanhan testamentin lain ”perushenkeä”.

Paavali jatkaa esitystään kertomalla Abrahamista, jonka usko vanhurskautti hänet. Tekstin alkuosa: ”Mitä meidän on sanottava Abrahamista” on ongelmallinen. Emme tiedä, mitä sillä on tarkoitettu, selitysmalleja on useita, eikä mikään niistä tunnu toista paremmalta. ”Kansamme kantaisästä” kertoo sen, että juutalaiset ylpeilivät Abrahamista.

Tuon ajan juutalaisuus piti Abrahamia lain noudattajana, perustellen sitä Siirakin kirjalla (Siir. 44: 20) ja jopa tekojensa perusteella vanhurskaana (1. Makk. 2: 52). Kirjoittamalla ”tekojensa perusteella” Paavali viittaa lakiin. Tästä Paavali toteaa, että Abraham voisi ylpeillä - ”ei kuitenkaan Jumalan edessä”, Abraham voisi siis ylpeillä ihmisten edessä.

Sitten Paavali siirtyy siihen asiaan, mikä teki Abrahamin vanhurskaaksi ja mistä kirjoitukset kertoivat. Se oli usko Jumalan lupaukseen: ”Abram uskoi Herran lupaukseen, ja Herra katsoi hänet vanhurskaaksi” (1. Moos. 15: 6). Lakia ei tuolloin vielä ollut.

Päivän evankeliumi

(Matt. 7: 24 – 8: 4)

”Herra sanoi: ”Jokainen, joka kuulee nämä sanani ja tekee niiden mukaan, on kuin järkevä mies, joka rakensi talonsa kalliolle. Alkoi sataa, tulvavesi virtasi ja myrskytuuli pieksi taloa, mutta se ei sortunut, sillä se oli rakennettu kallioperustalle. ”Jokainen, joka kuulee nämä sanani, mutta ei tee niiden mukaan, on kuin tyhmä mies, joka rakensi talonsa hiekalle. Alkoi sataa, tulvavesi virtasi ja myrskytuuli pieksi taloa, ja se sortui, maan tasalle saakka.” Kun Jeesus oli lopettanut puheensa,

kansanjoukot olivat hämmästyksissään hänen opetuksestaan. Hän opetti niin kuin se, jolle on annettu valta, ei niin kuin lainopettajat. Kun Jeesus tuli alas vuorelta, suuri ihmisjoukko seurasi häntä. Hänen luokseen tuli silloin muuan spitaalinen. Mies heittäytyi maahan hänen eteensä ja sanoi: "Herra! Jos vain tahdot, sinä voit puhdistaa minut." Jeesus ojensi kätensä, kosketti miestä ja sanoi: "Minä tahdon. Tule puhtaaksi." Heti mies parani taudistaan. Jeesus sanoi hänelle: "Katso, ettet puhu tästä kenellekään. Mene vain näyttämään itsesi papille ja anna Mooseksen määräämä uhrilahja, todisteeksi parantumisesta."

Tässä on viimeinen osa Matteuksen vuorisaarnaa. "Jokainen, joka kuulee nämä sanani" viittaa vuorisaarnaan, joka muistuttaa Tooraa, Jumalan lakia, viittä Mooseksen kirjaa. Matteukselle elämän viisautta on Jeesuksen opetuksen noudattaminen. "Ja tekee niiden mukaan" ohjaa kuulijaa toimimaan Jeesuksen opetuksen mukaan. Sanan kuuleminen ei riitä, ihmisen tulee toteuttaa elämässään Kristuksen opetus. "Näette siis, että ihminen osoittautuu vanhurskaaksi tekojen, ei yksistään uskon perusteella" (Jaak. 2: 24).

Vertaus järkevästä ja tyhmästä miehestä kertoo kahdesta tiestä. Ensimmäisen tien kulkijoita ovat ne, jotka rakentavat elämänsä Jumalan tahdon mukaan ja etenevät kohti pelastusta, Jumalan valtakuntaa. Jälkimmäisen tien kulkijat eivät noudata Jumalan tahtoa ja he kulkevat kohti tuhoa. Kallio on Kristus ja talo on sielu. Sade, tulvavesi ja myrskytuuli kertovat paholaisesta, vääryyteen houkuttelevista ihmisistä ja kiusauksista. Sielu pitää rakentaa noudattaen Jumalan käskyjä. Jos näin on tehty, mikään ei vahingoita sielua.

Tyhmä mies edustaa henkilöä, jolla on uskoa, mutta joka ei toimi uskonsa mukaan. Hänen elämänsä perustuu helppoihin ratkaisuihin ja hän rakentaa sellaiselle perustalle, joka ei kestä. Palestiinassa ei voi rakentaa minne vain hiekan päälle, sillä luonnonolosuhteet ovat toisenlaiset kuin Suomessa. Perusta on väärin valittu. Se ei ole kestävä. Talon perustamiselle ei ole nähty vaivaa. Se ei kestä poikkeuksellista tilannetta. Uskoa tulee rakentaa, jotta se kestää koettelemukset.

Tässä ei ole esillä henkilöä, jolla ei ole uskoa. Sellainen henkilö ei edes yritä rakentaa. Hän lojuu maassa jo valmiina.

"Kun Jeesus oli lopettanut puheensa" on Matteuksen tapa ilmoittaa, että yksi jakso hänen kirjoittamassaan evankeliumissa on loppu ja seuraava jakso alkaa.

"Kansanjoukot olivat hämmästyksissään hänen opetuksestaan. Hän opetti niin kuin se, jolle on

annettu valta, ei niin kuin lainopettajat.” Kansanjoukko oli kohdannut jotain uutta. Tuon ajan lainopettajat olivat auktoriteetteja, mutta heidän auktoriteettinsa perustui heidän uskollisuuteensa juutalaiselle traditiolle. Jeesuksen kohdalla tilanne on toinen. Hänen auktoriteettinsa perustuu siihen suhteeseen, mikä Hänellä on Isänsä kanssa.

Kertoessaan tapahtumista evankeliumin kirjoittaja voi pienillä sananvalinnoilla kertoa jotain Jeesuksen jälkeisestä ajasta. Tutkijat esittävät, että tuomalla sanan lainopettaja tähän yhteyteen, Matteus kertoo perustamistaan seurakunnista. Niihin oli liittynyt myös juutalaisia lainopettajia. Voi olla, että Matteus korostaa tässä yhteydessä Jeesuksen opetuksen yliveraisuutta suhteessa siihen, mitä hänen seurakuntiansa lainopettajat opettivat.

Vuorisaarnan tekstissä Matteus osoittaa Jeesuksen sanan Messiaaksi, tästä eteenpäin Jeesuksen opetetaan olevan Messias myös tekojen kautta. Matteus käyttää perusmateriaalinaan Markuksen evankeliumin tietoja, mutta hänellä on myös tietoa muualta ja hän muokkaa Markuksen antamaa tietoa. Tästä eteenpäin evankeliumissa on kymmenen ihmetekoa. Joskus on esitetty, että ne vastaavat niitä kymmentä vitsausta, joiden avulla Jumala pakotti faaraon laskemaan vapaaksi Israelin kansan Egyptin orjuudesta.

Spitaalisen miehen parantaminen löytyy myös Markukselta (Mark. 1: 40 – 45). ”Suuri ihmisjoukko seurasi häntä” antaa viitteen siitä, että Jeesus oli saanut opetuslapsia. Spitaalisen sijasta nykyään käytetään mieluummin sanaa lepra, taudin virallinen nimi on Hansenin tauti. Mutta me emme tiedä tarkasti, mistä taudista on kyse.

Erilaisia ihosairauksia on paljon ja niiden eroittaminen toisistaan on vaikeaa. Sen takia, jos joku vanhaan aikaan sairastui vähänkin vakavampaan ihosairauteen, varmuuden vuoksi hänet erotettiin yhteisöstä. Ihosairauksia ei tunnistettu eikä niiden leviämisen tapaa tiedetty. Varnaisesta leprastakin on ainakin kaksi eri muotoa.

Spitaali teki ihmisestä epäpuhtaan (spitaalitautia koskeva laki 3. Moos. 13: 1 – 59, 4. Moos. 5: 1 – 4). Tällöin henkilö ei saanut elää muiden ihmisten kanssa eikä käydä synagogassa. Vanha testamentti määräsi, että spitaalisiin sairastuneen tai siitä parantuneen oli käytävä papin luona näyttämässä itsensä (spitaalisen puhtaaksi julistamista koskeva laki, 4. Moos. 14: 2 - 32). Jos tauti oli parantunut, suoritettiin vaadittavat uhrit. Kun pappi oli todennut parantumisen, henkilö sai palata takaisin yhteisöönsä. Spitaalisen käsitettiin myös voivan tarttua taloihin, tosin nykyajattelussa se voisi olla hometta. Kyseessä oli iso ongelma, ja sen käsittelemisestä on laaja ohjeistus kolmannen Mooseksen

kirjan luvuissa kolmetoista ja neljätoista.

”Mies heittäytyi hänen eteensä ja sanoi: Herra!” on kuvaus jumalanpalvelemisesta. Jeesus kosketti miestä. Tällä teolla Jeesus rikkoi Mooseksen lakia, joka kielsi kanssakäymisen ja sairastuneen koskettamisen (3. Moos. 7: 21). Hän osoitti, että Hän on lain yläpuolella tai paremmin, Hän täytti alkuperäisen lain määräyksen lähimmäisen rakastamisesta, mutta rikkoi ihmisten tekemiä lain tulkintoja. ”Mene vain näyttämään itsesi papille ja anna Mooseksen määräämä uhrilahja” kertoo toisaalta Jeesuksen noudattavan Vanhan testamentin lakia ja kunnioittavan temppelin papistoa. Samalla Jeesus tämän todellisen ihmeen kautta osoitti olevansa suurempi kuin Mooses. Jeesuksen aikalaiset kyseenalaistivat Jeesuksen merkityksen vertaamalla Häntä Vanhan testamentin henkilöihin. Jumala puhui Mooseksen kautta ja Mooseksen rukouksen takia Jumala paransi Mirjamin, Mooseksen ja Aaronin siskon (4. Moos.12: 1 – 15). Jeesus paransi omalla sanallaan spitaalisen.